

Raport 2 - Wybrane Sektory Wykluczenia Społecznego

Marcin Drzewiecki, Mateusz Kwiatkowski, Mariusz Dwuźnik

Maj 2021

Spis treści

1	Wprowadzenie	2
2	Część pierwsza - osoby z niepełnosprawnościami	2
2.1	Zadowolenie z życia	2
2.2	Edukacja i przyszłość	4
2.3	Problemy w życiu społecznym	7
3	Część Druga - Bezrobotni	8
3.1	Relacje Towarzyskie	8
3.2	Stan Zdrowia	12
3.3	Poglądy Polityczne	13
3.4	System Wartości	15
4	Część trzecia - Problemy materialne	16
4.1	Problemy finansowe	16
4.2	Niezaspokojenie potrzeb żywieniowych	19
4.3	Dostęp do mediów	22
5	Wnioski	25
6	Bibliografia	25

1 Wprowadzenie

Celem poniższego raportu jest zapoznanie odbiorcy z wynikami analizy zbioru danych Diagnozy Społecznej w ramach projektu nr 2 z przedmiotu *Wstęp do Eksploracji Danych*.

Raport dotyczy analizy trzech grup społecznych dotkniętych w codziennym życiu wykluczeniem społecznym.

Problem wykluczenia społecznego towarzyszył naszemu gatunkowi prawdopodobnie od początku jego istnienia. Jako istoty społeczne mamy wewnętrzną potrzebę przynależności do grupy i chęć bycia akceptowanym w naszym środowisku. Niemniej jednak, wiele problemów towarzyszących człowiekowi na codzień może utrudniać osiągnięcie tego celu.

W celu głębszego zbadania tego badania, objęliśmy na cel analizę zbioru danych pochodzących z Diagnozy Społecznej. Diagnoza Społeczna zajmuje się gromadzeniem danych o gospodarstwach domowych na podstawie szczegółowych kwestionariuszy wypełnianych w pewnych odstępach czasowych w tych samych gospodarstwach, jak również kwestionariuszy indywidualnych wypełnianych przez mieszkańców tych gospodarstw.

2 Część pierwsza - osoby z niepełnosprawnościami

Jednym z najbardziej obecnych w społecznej świadomości powodów wykluczenia jest niepełnosprawność. Według wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2011 roku liczba osób niepełnosprawnych ogółem wynosiła na koniec marca 2011 r. niemal 4,7 mln. Oznacza to w przybliżeniu 12,2 procent ludności kraju. Osoby z niepełnosprawnością w stopniu znacznym stanowią grupę liczącą około 1.3 mln. Już ten fakt pokazuje, jak istotna jest świadomość problemów, z którymi tak szeroka grupa osób musi się na co dzień mierzyć.

Poniżej przeprowadzono krótki przegląd wybranych aspektów z trzech sfer życia niezwykle istotnych dla każdego człowieka, jakimi są szczęście, edukacja i perspektywy oraz życie społeczne.

Zagadnienia zostały wybrane z myślą o problemach, które mają znaczący wpływ na to, jak życie osoby z niepełnosprawnością różni się życia osób bez takiego obciążenia. Aby czytelnie te różnice zobrazować, wizualizacje danych będą miały formę porównawczą. Przy każdym z zagadnień będziemy mogli porównać wyniki wśród osób niewliczających się w grono osób z niepełnosprawnościami, osób z orzeczeniem o niepełnosprawności (dowolnego stopnia) oraz osób z najwyższym - znacznym stopniem niepełnosprawności. Dane pochodzą z roku 2015.

2.1 Zadowolenie z życia

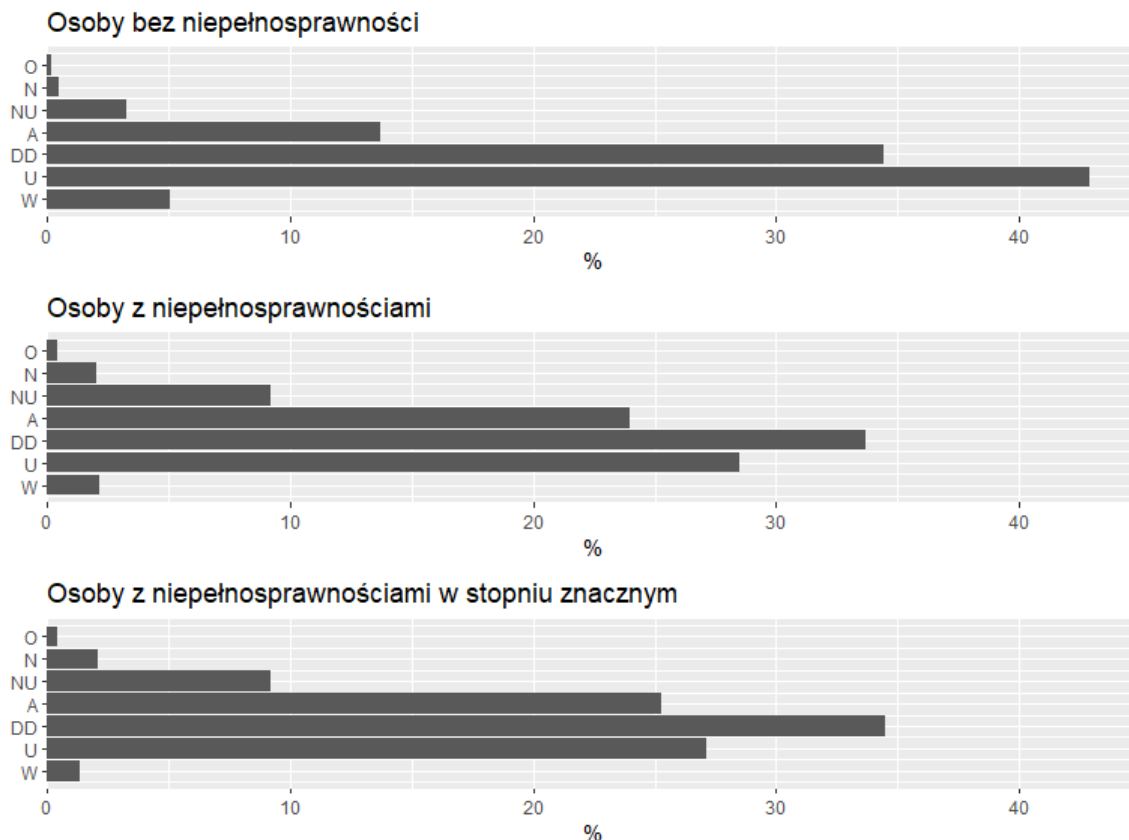
Subiektywna ocena zadowolenia z dotychczasowego życia jest jednym z podstawowych wskaźników socjologicznego opisu szczęścia. Jest ona ważną wskazówką zapewniającą pewien wgląd w jakość życia ankietowanych.

Poniższy wykres opisany jest za pomocą następujących skrotów abrewiacyjnych, odpowiadającym odpowiedzi na pytanie 'Jak ocenia Pan swoje całe dotychczasowe życie, czy mógłby Pan powiedzieć, że było?':

1. O - Okropne
2. N - Nieszczęśliwe
3. NU - Niezbyt udane
4. A - Ani dobre, ani złe
5. DD - Dość dobre
6. U - Udane
7. W - Wspaniale

Zadowolenie z dotychczasowego życia

W zależności od niepełnosprawności.

Wykres 2.1.1 : Porównanie zadowolenia z dotychczasowego życia osób bez orzeczenia o niepełnosprawności, osób z niepełnosprawnościami oraz osób z niepełnosprawnościami w stopniu znacznym

Na pierwszy rzut oka widać, że wśród osób, których nie dotyczy problem niepełnosprawności procent odpowiedzi najbardziej pozytywnych jest znacząco wyższy niż wśród osób borykających się z niepełnosprawnościami. Dwóch najwyższych odpowiedzi (ocena życia jako wspaniałe lub udane) udzieliło prawie 15 procent więcej ankietowanych z pierwszej grupy. Można również zwrócić uwagę na istotnie większy udział odpowiedzi negatywnych (ocena życia jako nieszczęśliwe lub okropne) wśród grupy drugiej i trzeciej. Wśród samych osób z niepełnosprawnościami stopień niepełnosprawności nie ma kluczowego wpływu na rozkład odpowiedzi, ale możemy zauważyć, że zgodnie z intuicją osoby z najwyższym stopniem niepełnosprawności z powodu trudności związanych z ich sytuacją rzadziej udzielają odpowiedzi, że ich życie jest wspaniałe.

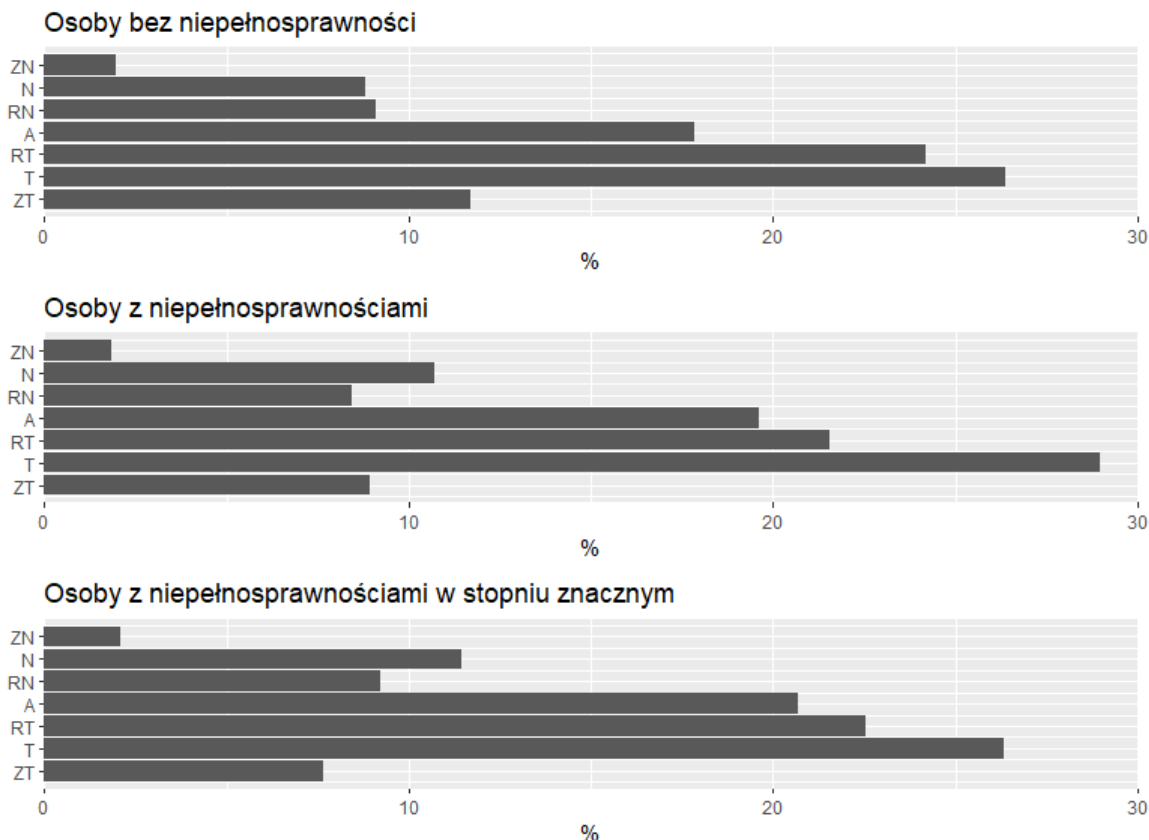
O tym, że niedogodności związane z niepełnosprawnością wpływają na postrzeganie życia mówi również kolejny wykres. Pytanie dotyczy tematu życiowych wartości, podejścia do przyjemności i przykrości.

Podobnie jak w przypadku poprzedniego wykresu, do jego opisu użyto skrótów oznaczających tym razem:

1. BN - Bardzo Niezadowolony
2. N - Niezadowolony
3. DN - Dość Niezadowolony
4. DZ - Dość Zadowolony
5. Z - Zadowolony
6. BZ - Bardzo Zadowolony

Na ile zgadzasz się z poniższym stwierdzeniem

W życiu najważniejsze jest to, aby było dużo przyjemności i mało przykrości.

Wykres 2.1.2 : Porównanie podejścia do życia wśród osób bez orzeczenia o niepełnosprawności, osób z niepełnosprawnościami oraz osób z niepełnosprawnościami w stopniu znacznym

Ciekawą obserwacją pokazującą wpływ życiowych trudności związanych z niepełnosprawnością na wartości jest znacząco mniejszy odsetek osób deklarujących, że najważniejsze w życiu są przyjemności. Widać to zarówno przez mniejszy procent odpowiedzi najbardziej entuzjastycznych wobec tej tezy, ale i większy odsetek tych bezpośrednio się z tezą niezgadających.

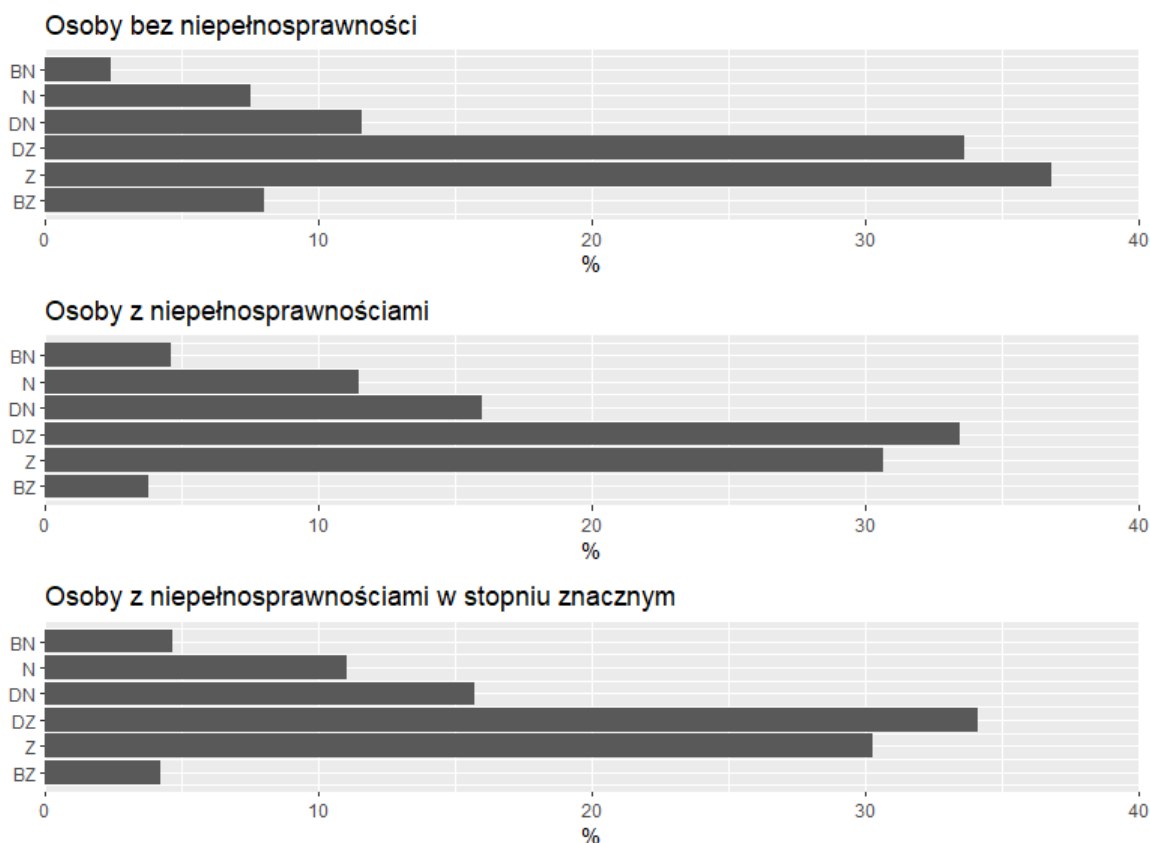
2.2 Edukacja i przyszłość

Obszarem, na którym często negatywnie odbijają się ograniczenia związane z niepełnosprawnością jest edukacja. Problemy komunikacyjne, niedostosowanie szkół do potrzeb osób z niepełnosprawnościami czy częsta konieczność rehabilitacji sprawiają, że dużo trudniej poświęcić nauce tak wiele uwagi jak w przypadku osób, które nie muszą o takich czynnikach myśleć.

Poniższy wykres obrazuje subiektywną ocenę swojego wykształcenia w wyróżnionych grupach. Skale opisane identycznymi skrótami jak w przypadku poprzedniego.

Zadowolenie ze swojego wykształcenia

W zależności od niepełnosprawności.

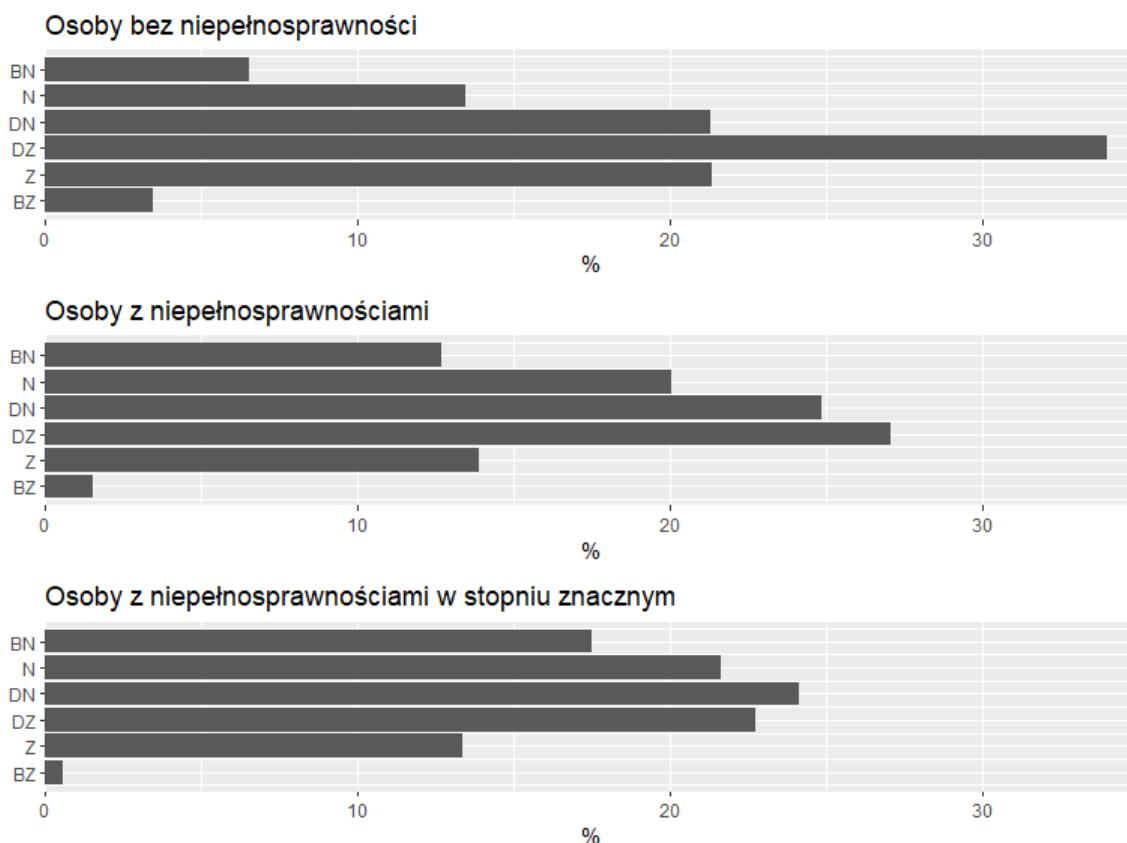
Wykres 2.2.1 : Porównanie zadowolenia ze swojego wykształcenia wśród osób bez orzeczenia o niepełnosprawności, osób z niepełnosprawnościami oraz osób z niepełnosprawnościami w stopniu znacznym

Ponownie obserwujemy prawidłowość, według której osoby z niepełnosprawnościami rzadziej uważają swoją edukację za bardzo zadowalającą oraz częściej wybierają określenia opisujące swoje niezadowolenie. Należy jednak uwzględnić to, że poziom zadowolenia nie jest najlepszym wskaźnikiem obiektywnej oceny poziomu wykształcenia. Osoba zmagająca się ze znaczną niepełnosprawnością może być subiektywnie bardzo zadowolona z ukończenia dobrej szkoły średniej, bądź z możliwości pójścia na studia. Nie wpływa to zawsze bezpośrednio na perspektywy zawodowe czy zdobyte kwalifikacje, co powoduje, że problem z edukacją może być bardziej znaczący niż mogłoby tylko wskazywać powyższy wykres.

Tę uwagę dobrze obrazuje kolejne zagadnienie. Wykres opisany według tej samej konwencji co poprzedni.

Subiektywna ocena perspektyw na przyszłość

W zależności od niepełnosprawności.

Wykres 2.2.2 : Porównanie subiektywnej oceny swoich perspektyw na przyszłość wśród osób bez orzeczenia o niepełnosprawności, osób z niepełnosprawnościami oraz osób z niepełnosprawnościami w stopniu znacznym

Widzimy największą do tej pory rozbieżność pomiędzy poszczególnymi grupami. Procent osób niezadowolonych bądź bardzo niezadowolonych ze swoich perspektyw na przyszłość jest znacznie większy w przypadku osób z niepełnosprawnościami. Możemy również zaobserwować, że negatywny obraz jest jeszcze silniejszy, gdy zawężymy grupę jedynie do osób z niepełnosprawnością w stopniu znacznym. Inną przykrą obserwacją jest to, że odestek spośród osób z niepełnosprawnością, który może powiedzieć, że widzi swoją przyszłość bardzo pozytywnie jest znikomy, znacząco mniejszy niż w przypadku osób bez niepełnosprawności.

Tak przygnębiające wyniki są efektem wielu czynników. Mają w tym udział wcześniej wymieniona edukacja i ograniczone perspektywy zawodowe, ale to jedynie wierzchołek góry lodowej. Osoby z niepełnosprawnością, zwłaszcza niepełnosprawnością w stopniu znacznym mają wiele powodów aby patrzeć na swoją przyszłość niepewnie. Między innymi zależność od innych, bliskich osób i brak możliwości pełnego uniezależnienia się, zarówno finansowego jak i w życiu codziennym rzutuje negatywnie na to jaki może być dla tych osób obraz przyszłości.

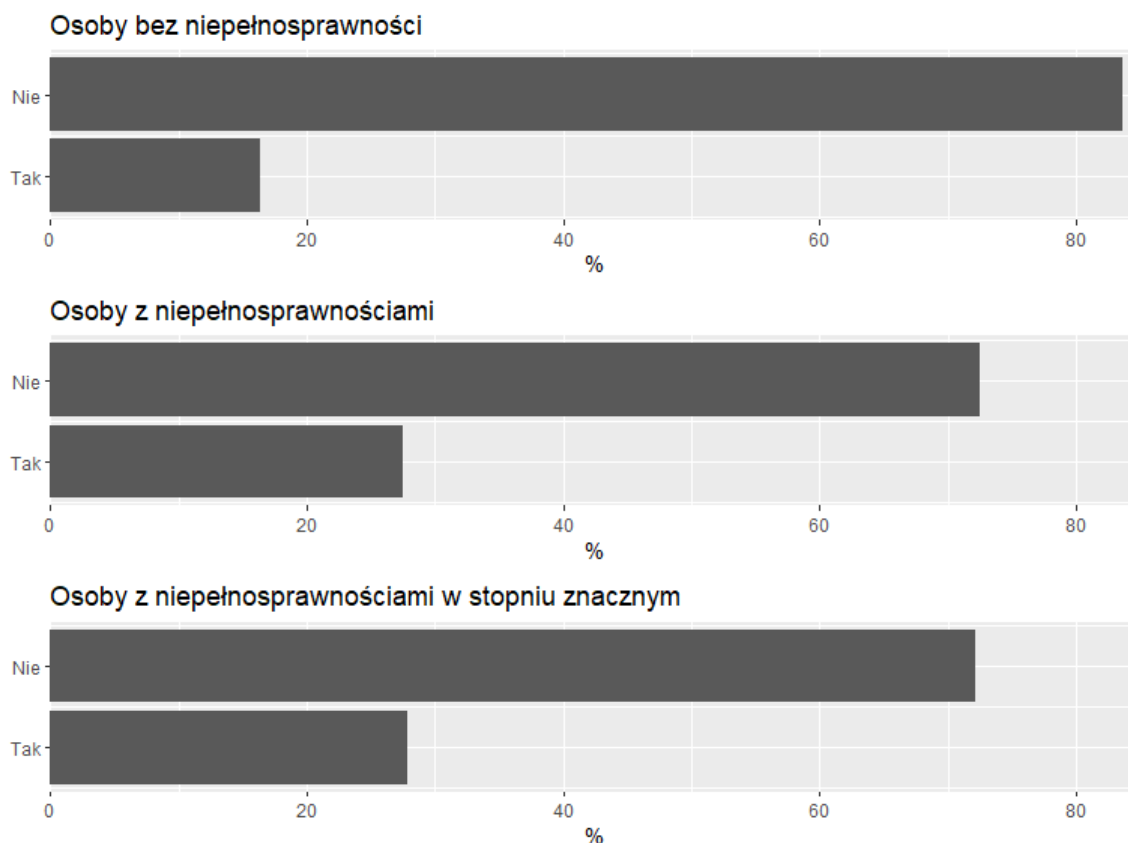
2.3 Problemy w życiu społecznym

Poza problemami natury ekonomicznej i zawodowej, bardzo ważnym aspektem życia z niepełnosprawnością jest zmaganie się z problemami i ograniczeniami w życiu towarzyskim. Dzieje się tak zarówno z powodu faktycznych ograniczeń, ale przede wszystkim częstych uprzedzeń i wycofania ze strony osób bez niepełnosprawności. Widmo problemów z tym związanych jest szerokie. Poniżej skoncentrujemy się na samotności oraz negatywnemu wpływowi niepełnosprawności na życie seksualne.

Wykres obrazuje problem samotności wśród każdej z trzech grup, badanej za pomocą pytania zamkniętego związanego z poczuciem osamotnienia.

Czy zgadzasz się z poniższym stwierdzeniem

Czuje się osamotniony, mimo że tego nie chce.

Wykres 2.3.1 : Porównanie subiektywnego poczucia samotności wśród osób bez orzeczenia o niepełnosprawności, osób z niepełnosprawnościami oraz osób z niepełnosprawnościami w stopniu znacznym

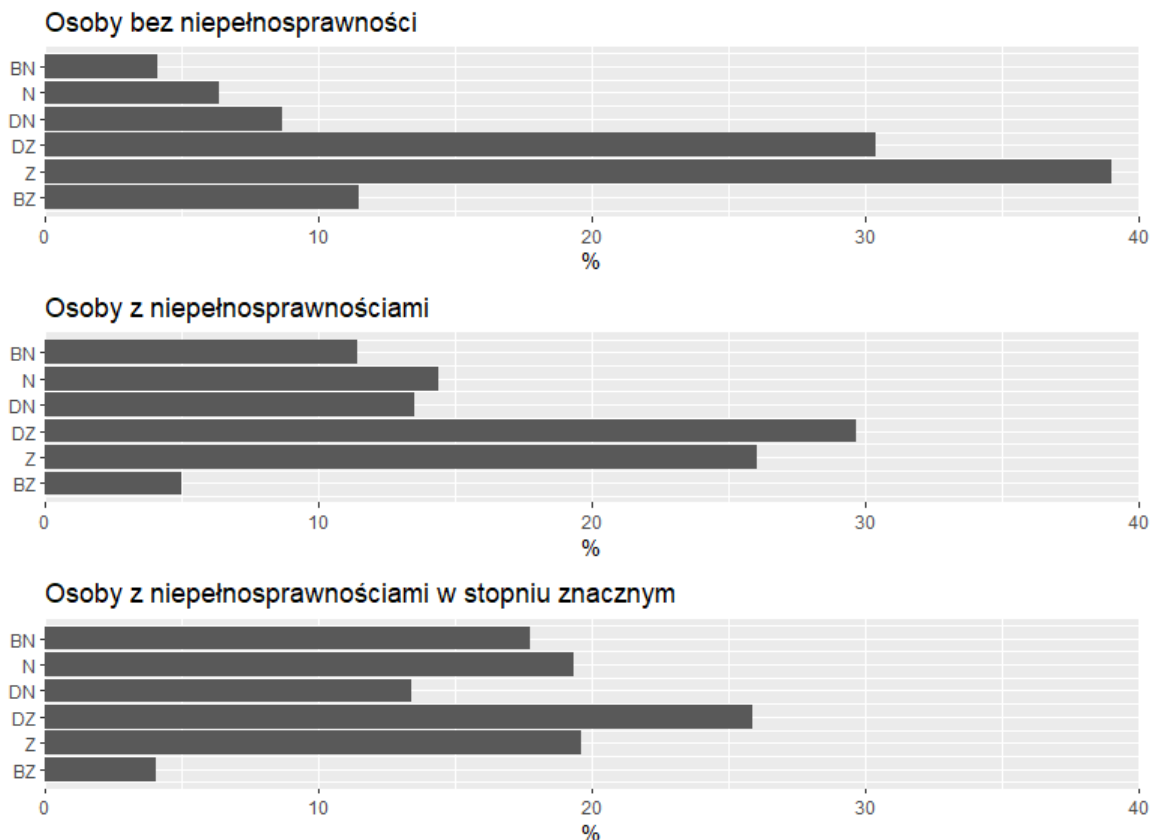
Widzimy, że osoby z niepełnosprawnościami częściej czują się samotne. Jest to kolejny trudny aspekt związany z niepełnosprawnością, o którym myśli się rzadziej niż o ograniczeniach fizycznych. Niepełnosprawność może być czynnikiem, który w pewien sposób odstarasza. Większość ludzi nie ma doświadczenia w relacjach z takimi osobami i nie posiada języka, którym można by było swobodnie rozmawiać o ich doświadczeniach, stąd często do pewnego dystansu przykładają się nie tyle brak woli nawiązania relacji, ale pewnego rodzaju niezręczność, której naturalnie unikamy.

Kolejnym trudnym tematem związanym z niepełnosprawnością jest życie seksualne. Można posunąć się do określenia, że w Polsce jest to temat tabu. Trudność większości osób w nawiązywaniu relacji z osobami z niepełnosprawnością bezpośrednio przekłada się na życie seksualne tej grupy.

Wykres przedstawia subiektywną ocenę swojego życia seksualnego w poszczególnych grupach. Konwencja opisów jest taka sama jak w przypadku poprzedniego wykresu tego typu.

Zadowolenie ze swojego życia seksualnego

W zależności od niepełnosprawności.

Wykres 2.3.2 : Porównanie zadowolenia ze swojego życia seksualnego wśród osób bez orzeczenia o niepełnosprawności, osób z niepełnosprawnościami oraz osób z niepełnosprawnościami w stopniu znacznym

Niestety zgodnie z intuicją, niepełnosprawność bardzo negatywnie wpływa na życie seksualne. Różnice w rozkładach w poszczególnych grupach bardzo istotnie się różnią. Procent odpowiedzi negatywnych jest przytłaczająco większy wraz ze wzrostem stopnia niepełnosprawności.

3 Część Druga - Bezrobotni

Przełomowym dla poprawy stanu rynku pracy w Polsce był rok 2015. Stopa bezrobocia, która we wcześniejszych latach wahała się między 11 i 14%, pod koniec 2015 roku spadła nawet do 9%.

Niemniej jednak, odsetek ten nadal pozostał wysoki. Bezrobocie jest istotną przyczyną wykluczenia, zarówno majątkowego jak i społecznego, nadając podłoże zaostrażania się różnic między podmiotem a resztą społeczeństwa.

Poniżej przeprowadzono kilka analiz wpływu bezrobocia na życie społeczne osób niepracujących w latach 2013 - 2015.

3.1 Relacje Towarzyskie

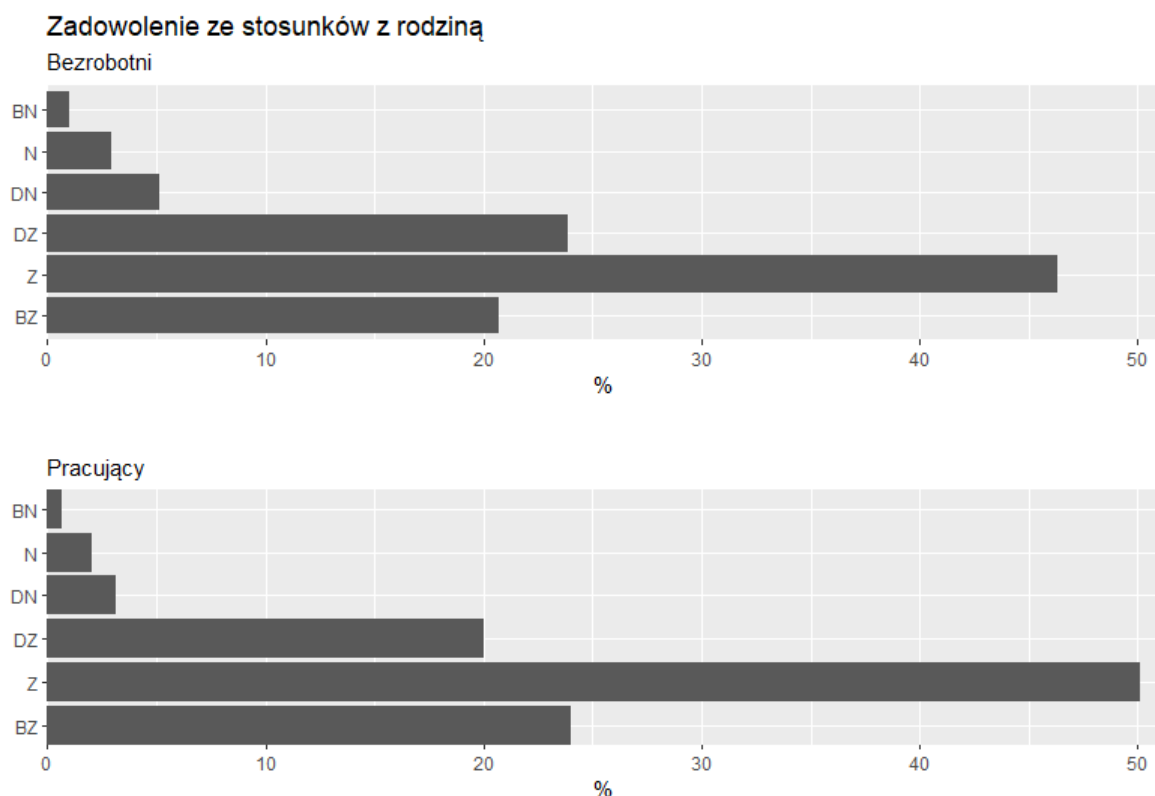
Wykluczenie społeczne jest ściśle powiązane z wpływem na relacje towarzyskie jednostki. Intuicyjnie nasuwa się hipoteza, że korelacja ta wpływa raczej negatywnie na kontakty z innymi. Taka również teza została poddana próbie w przeprowadzonych przez nas badaniach dotyczących osób bezrobotnych.

W pierwszej kolejności zajęliśmy się zbadaniem stosunków rodzinnych. Baza danych Diagnozy Społecznej pozwoliła podejść do problemu od strony zadowolenia podmiotów z takowych relacji.

W poniższym wykresie, oraz w dalszych wykresach w tym podrozdziale, użyto skrótoów abrewiacyjnych:

1. BN - Bardzo Niezadowolony
2. N - Niezadowolony
3. DN - Dość Niezadowolony
4. DZ - Dość Zadowolony
5. Z - Zadowolony
6. BZ - Bardzo Zadowolony

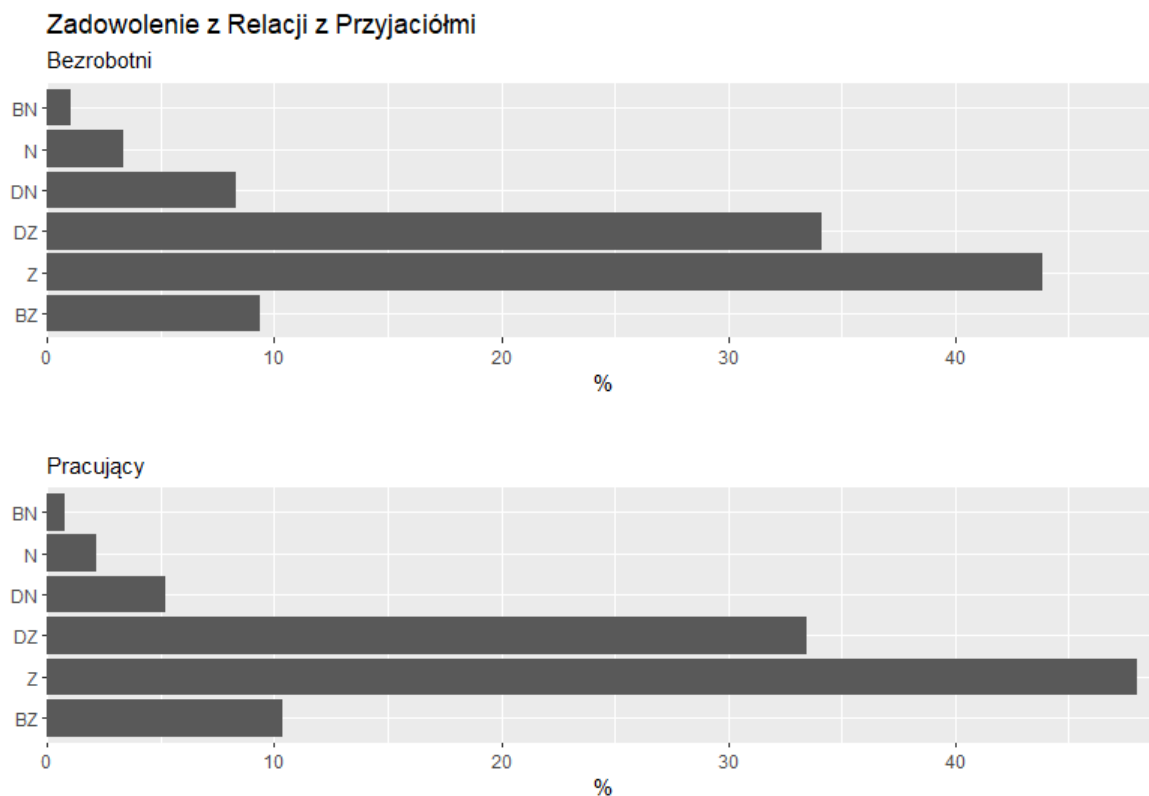
Oto wyniki:

Wykres 3.1.1 : Porównanie Zadowolenia ze Stosunków w Rodzinie Wśród Bezrobotnych oraz Osób Pracujących

Można zauważyć, że podejście do stosunków rodzinnych nie różni się w większym stopniu dla ludzi bezrobotnych i pracujących. Bardzo podobny odsetek ludzi w obu grupach twierdzi, że są zadowoleni z relacji ze swoją rodziną. Nieznacznie większy jest odsetek osób bezrobotnych, które są niezadowolone oraz dość niezadowolone z tych relacji.

Podobnej analizie poddaliśmy zbadanie stopnia zadowolenia z relacji ze znajomymi i przyjaciółmi.

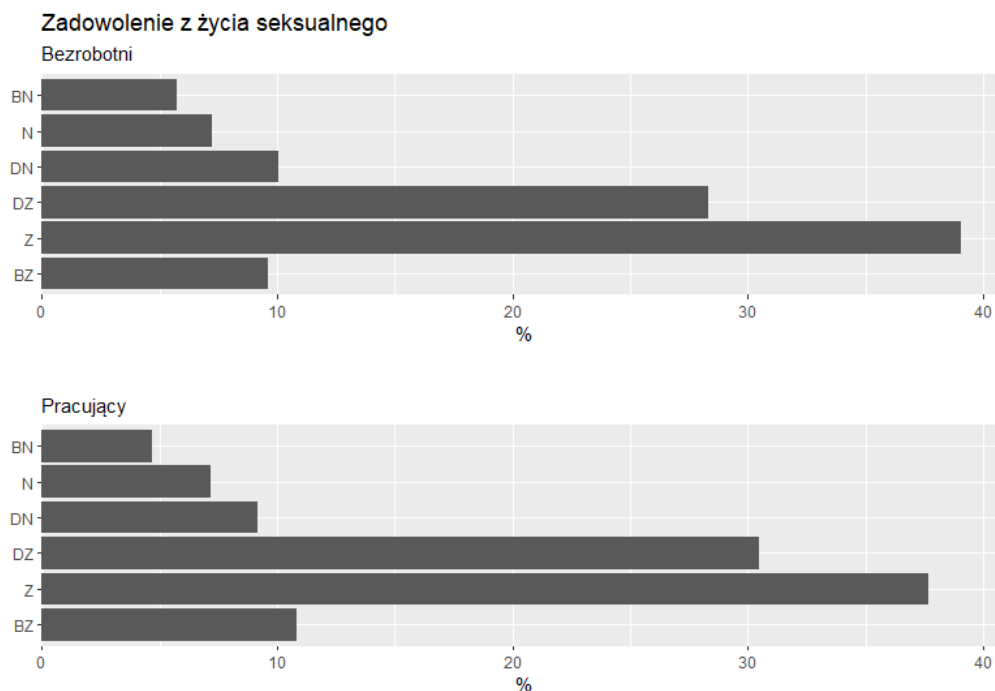

Wykres 3.1.2 : Porównanie Zadowolenia ze Stosunków z Przyjaciółmi Wśród Bezrobotnych oraz Osób Pracujących

Wnioski są dosyć podobne do tych w przypadku relacji rodzinnych. Odsetek osób bezrobotnych, które twierdzą, że są jedynie dosyć niezadowolone z relacji z przyjaciółmi jest niewiele większy u osób bezrobotnych, natomiast odsetek osób która są zadowolone lub nawet bardzo zadowolone z tych relacji jest większy u osób pracujących.

Możnaby wysunąć wniosek z obydwu analiz, że osoby bezrobotne są bardziej zadowolone z relacji w rodzinie niż z tych z przyjaciółmi, porównawszy do osób pracujących.

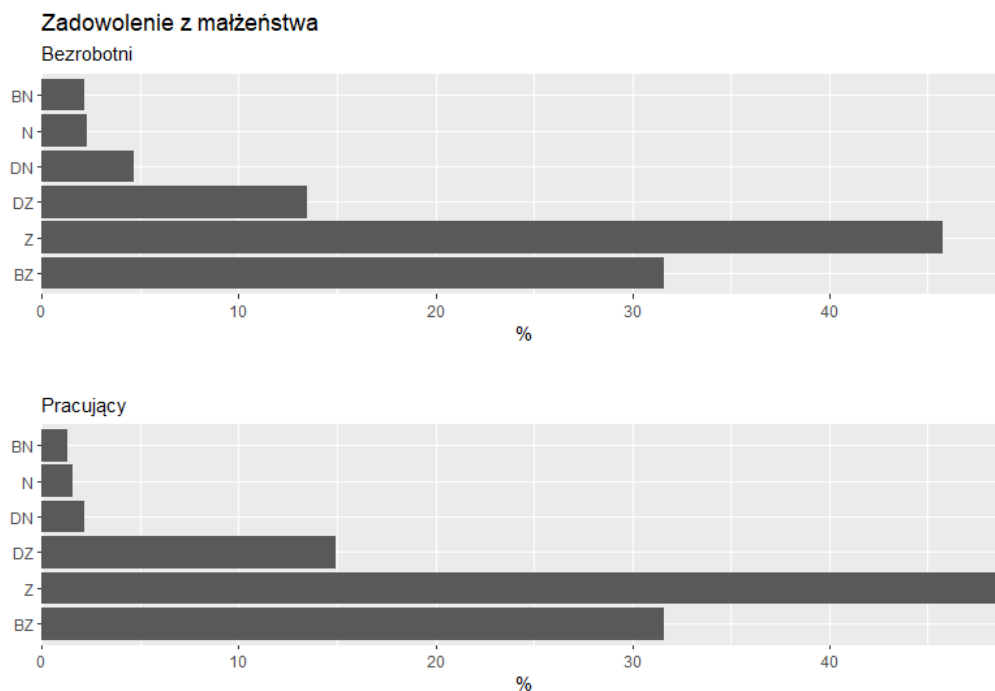
Relacje z rodziną i przyjaciółmi nie były jednakże jedynym aspektem, nad którym chcieliśmy skupić uwagę w tym podrozdziale. W parze z tymi relacjami idą również stosunki intymne, których zbadaniem zajęliśmy się w następnej kolejności, chciawszy porównać wyniki z poprzednimi dwoma badaniami.

Wykres 3.1.3 : Porównanie Zadowolenia z Życia Seksualnego Wśród Bezrobotnych oraz Osób Pracujących

Zaskakująco, wyniki w obu grupach okazały się bardziej podobne do siebie niż w pozostałych badaniach. Różnice odsetek poszczególnych odpowiedzi w obu grupach różnią się nieznacznie. Niemniej jednak, można zauważyć, że to osoby pracujące są lekko bardziej zadowolone ze swojego życia seksualnego w porównaniu do grupy bezrobotnych.

Mając już porównanie zadowolenia z życia seksualnego, ciekawe wydało nam się zbadanie sytuacji małżeńskiej, porównując zadowolenie z małżeństwa u osób bezrobotnych i pracujących oraz sprawdzając podobieństwo wyników tego badania z wynikami poprzednich badań.

Wykres 3.1.4 : Porównanie Zadowolenia z Małżeństwem Wśród Bezrobotnych oraz Osób Pracujących

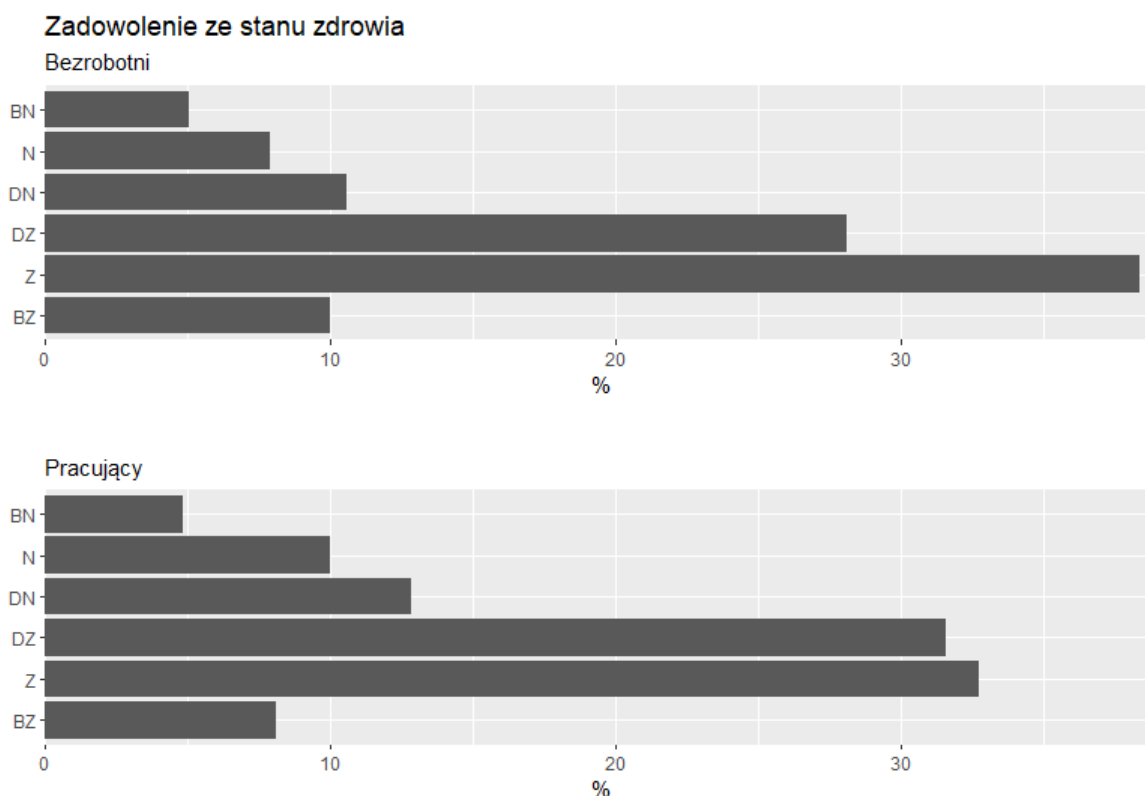
Jak łatwo zauważyć, osoby pracujące cieszą się większym zadowoleniem z relacji w małżeństwie aniżeli osoby bezrobotne. Można by nawet stwierdzić, że różnice te są większe niż w przypadku analizy zadowolenia z życia seksualnego, co sugeruje, że zagadnienia te nie są ze sobą aż tak ściśle powiązane.

Same wyniki tego badania i badania poprzedniego daleko od siebie odbiegają. Dla przykładu - możemy zaobserwować, że ponad 30% osób pracujących są bardzo zadowolone ze swoich relacji małżeńskich, podczas gdy osób pracujących, które były bardzo zadowolone ze swojego życia seksualnego, było niespełna 11%.

3.2 Stan Zdrowia

Bezrobotność wprowadza stałą niepewność w życiu. Osoby bezrobotne niekiedy mają problemy z wiązaniem końca z końcem, przez co często dbanie o własne zdrowie, zarówno fizyczne jak i psychiczne, schodzi na drugi plan ustępując miejsca problemom, które w danej chwili wydają się o wiele bardziej pilniejsze.

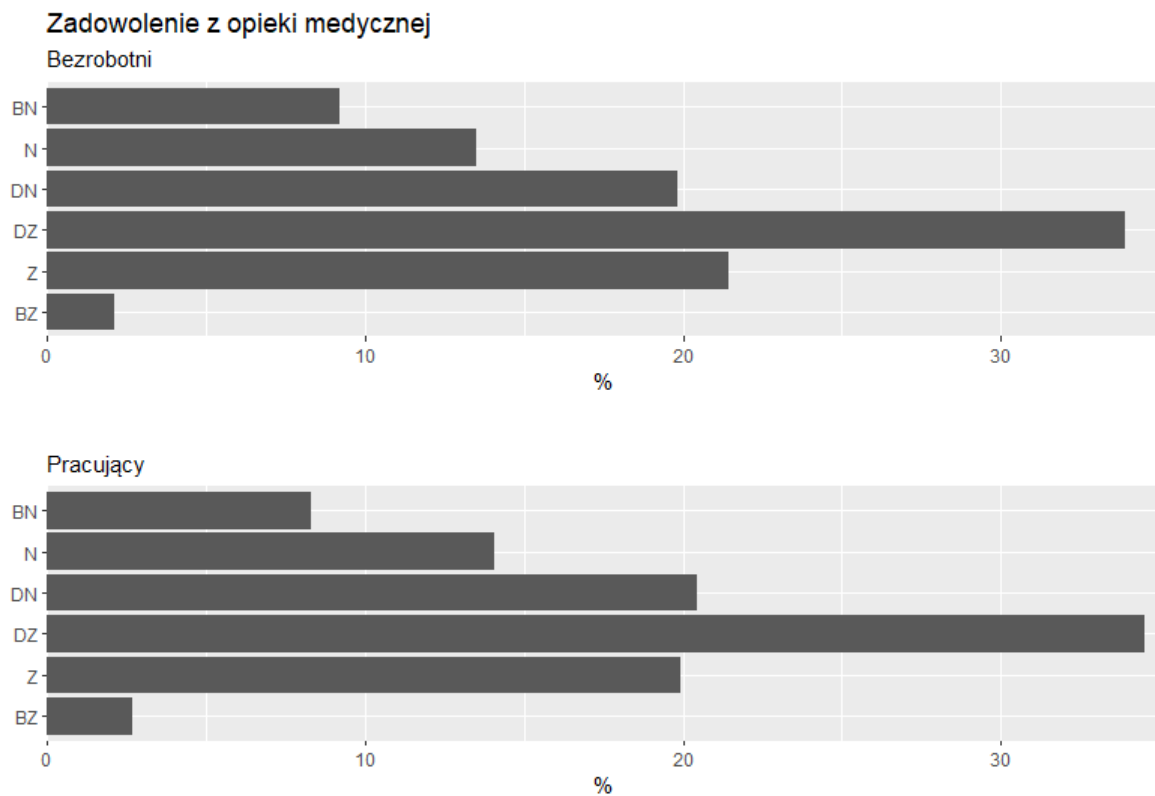
W sposób naturalny nasuwa się hipoteza, iż istnieje silna korelacja między bezrobotnością, a pogorszonym stanem zdrowia. W dalszej sekcji zajęliśmy się badaniem korelacji między bezrobociem a stanem zdrowia.

Wykres 3.2.1 : Porównanie Zadowolenia ze Stanu Zdrowia Wśród Bezrobotnych oraz Osób Pracujących

Jak widać na wykresie, hipoteza okazała się fałszywa. Co więcej, i co może wydać się szokujące, wniosek z wykresu wydaje się być z goła odwrotny do pierwotnej hipotezy. Nie tylko bezrobocie nie wpływa negatywnie na zadowolenie ze zdrowia osób bezrobotnych, ale wydaje się wpływać pozytywnie, jako że osoby pracujące są średnio mniej zadowolone ze swojego stanu zdrowia w przeprowadzonym badaniu.

Od razu po dokonaniu tego odkrycia nasunęło nam się na myśl pytanie czy podobny wniosek możemy wysunąć z analizy zadowolenia tych dwóch grup społecznych z opieki zdrowotnej i systemu zdrowotnego w naszym kraju. Oto wyniki:

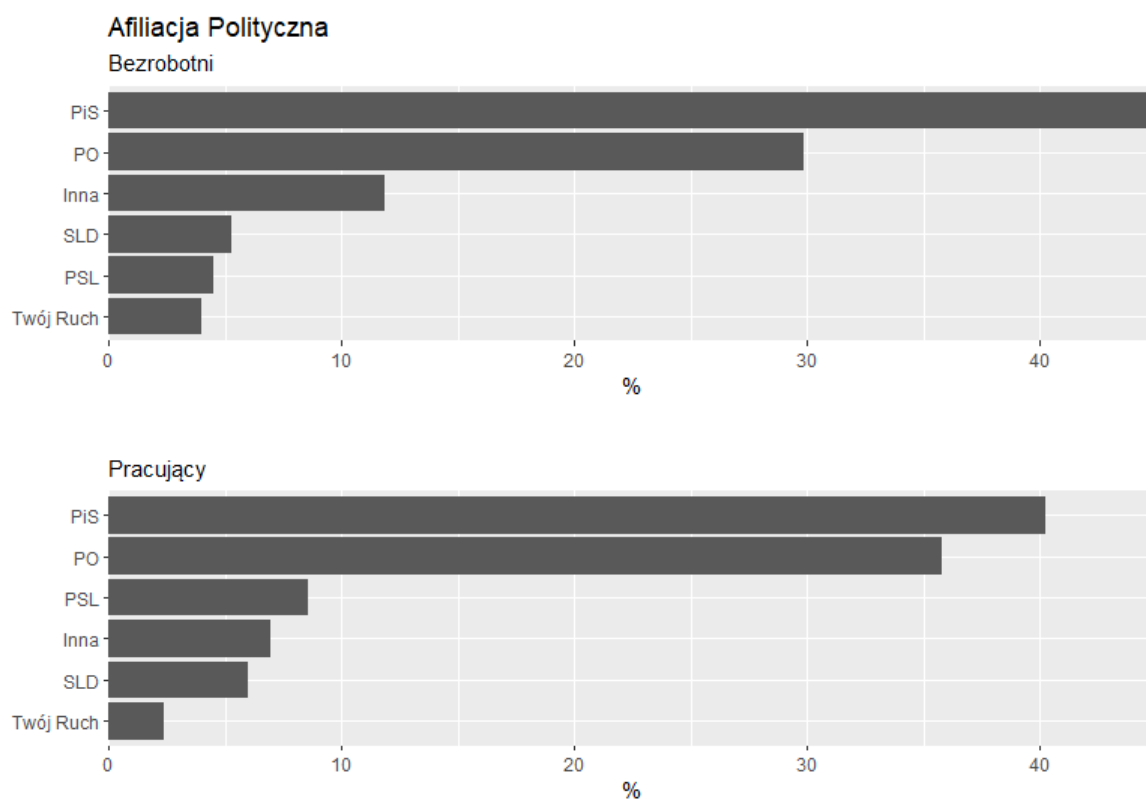

Wykres 3.2.2 : Porównanie Zadowolenia z Opieki Medycznej w Kraju Wśród Bezrobotnych oraz Osób Pracujących

Ponownie można wysunąć wniosek, że osoby bezrobotne są bardziej zadowolone również z opieki zdrowotnej w kraju. Różnice w wynikach są jednakw tym przypadku znacznie mniejsze oraz uważać można, że bardzo duży odsetek osób w obu grupach jest niezadowolony z systemu zdrowia.

3.3 Poglądy Polityczne

Wydaje się dosyć naturalne myśleć, że bezrobocie wpływa na poglądy polityczne i afiliacje partyjne jednostki. W kolejnym kroku chcieliśmy porównać przeciętne poglądy polityczne osób bezrobotnych i pracujących.

Wykres 3.3 : Porównanie Poglądów Politycznych Wśród Bezrobotnych oraz Osób Pracujących

Jak można zauważyć, partiami, które cieszą się większym poparciem wśród bezrobotnych aniżeli wśród pracujących, są:

1. Prawo i Sprawiedliwość (PiS)
2. Twój Ruch

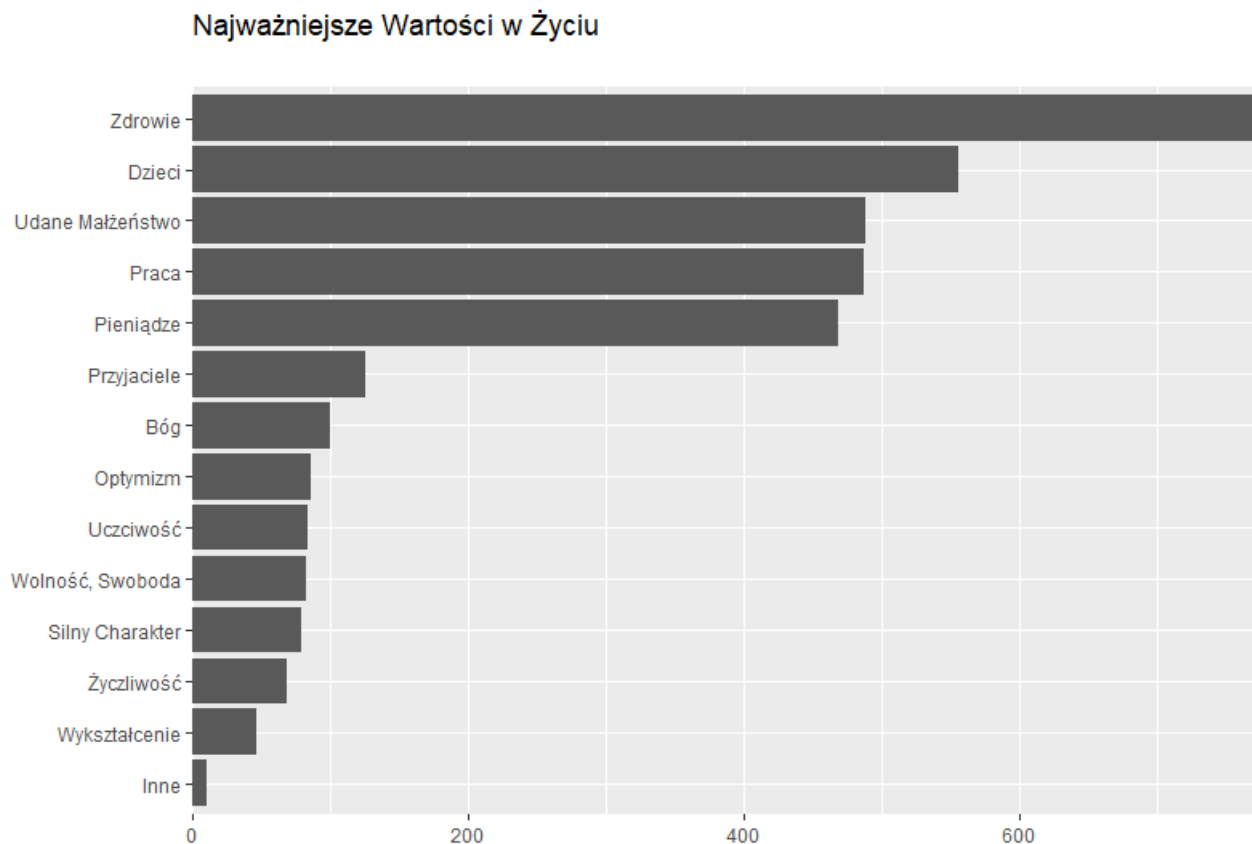
Natomiast, partiami, które cieszą się większym poparciem wśród osób pracujących aniżeli wśród bezrobotnych, są:

1. Platforma Obywatelska (PO)
2. Polskie Stronnictwo Ludowe (PSL)
3. Sojusz Lewicy Demokratycznej (SLD)

Ponadto, osoby bezrobotne również częściej głosują na partie inne niż te wymienione w badaniu.

3.4 System Wartości

Mimo, że system wartości wydaje się być rzeczą dość uniwersalną, gdzie różnice między hierarchiami wartości osób wydają się być spowodowane niczym innym jak po prostu indywidualizmem jednostki, wydało nam się ciekawe zbadanie systemu wartości osób bezrobotnych.

Wykres 3.4 : Najważniejsze Wartości w Życiu Osób Bezrobotnych

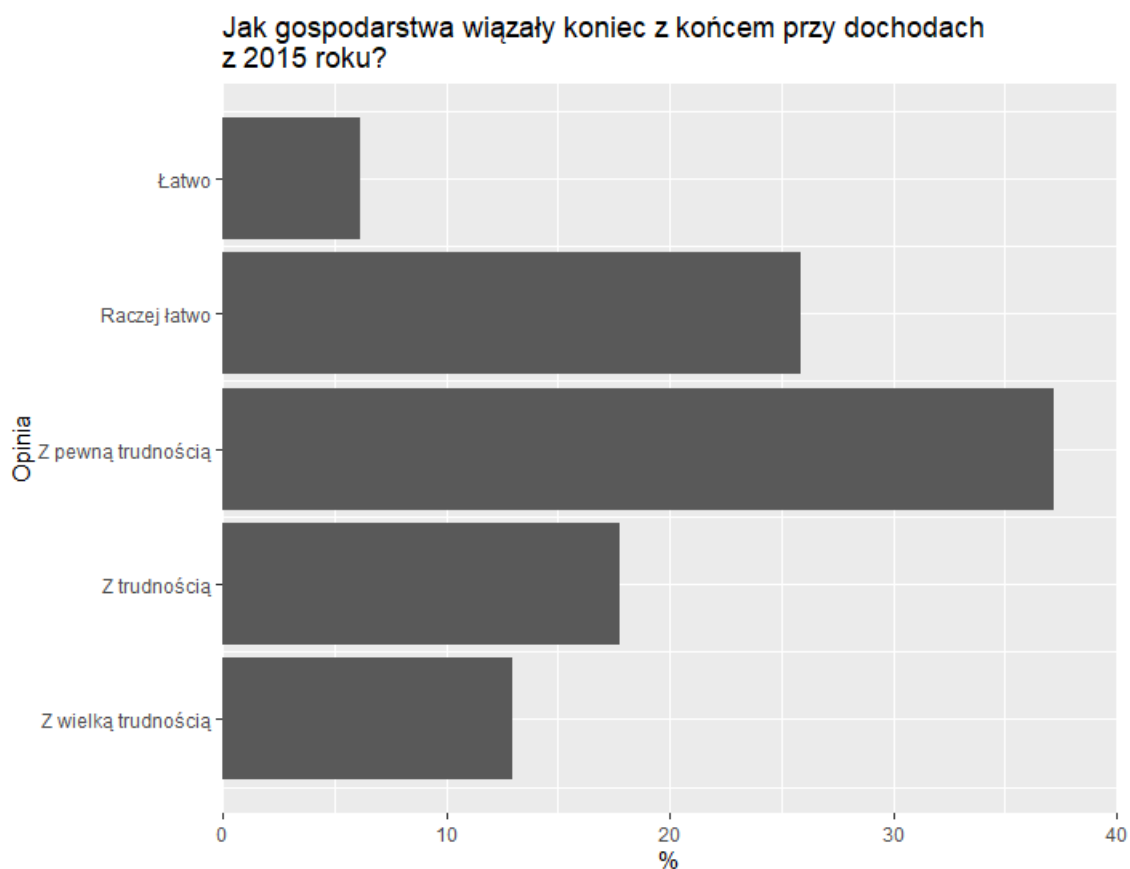
Zdecydowana większość ankietowanych osób bezrobotnych wybrała zdrowie jako jedną ze swoich najważniejszych wartości w życiu. W czołówce znalazły się również dzieci, udane małżeństwo, praca oraz pieniądze. Zdecydowanie mniej istotne były natomiast wartości takie jak wykształcenie czy życzliwość.

4 Część trzecia - Problemy materialne

W poprzedniej części zajęliśmy się zbadaniem sytuacji osób bezrobotnych. Teraz bliżej przyjrzymy się sytuacji finansowej gospodarstw domowych oraz przeanalizujemy wydatki osób pracujących na zaspokojenie podstawowych potrzeb materialnych. Tę sekcję podzieliliśmy na trzy segmenty. W każdym z nich zajmiemy się zdiagnozowaniem problemów społecznych związanych z szeroko rozumianym ubóstwem.

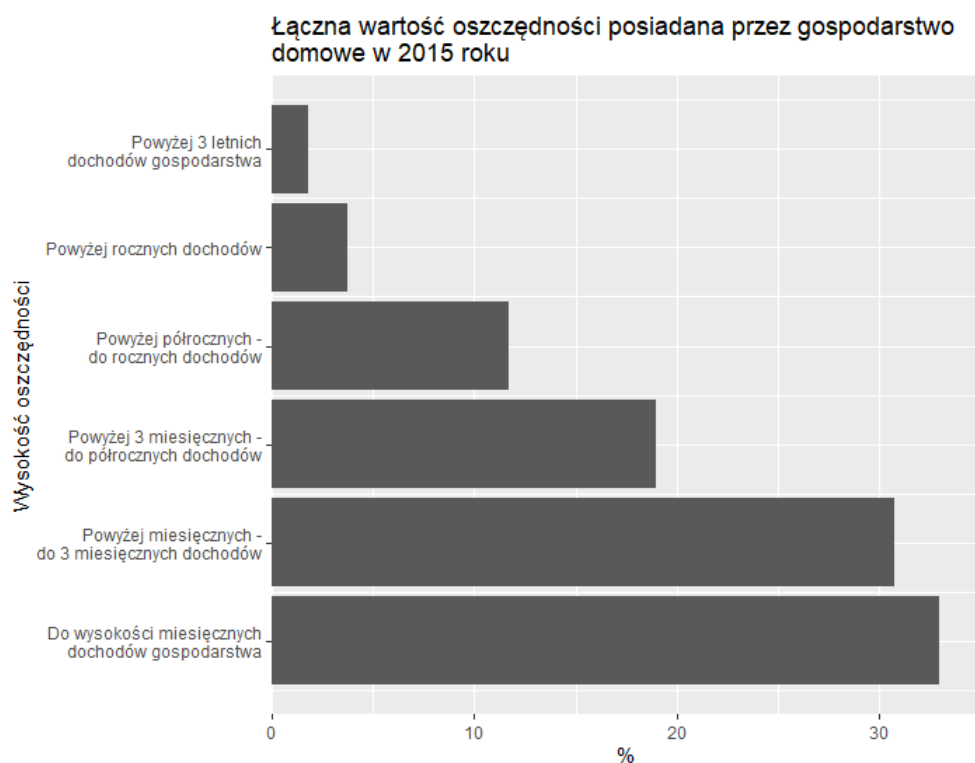
4.1 Problemy finansowe

Sytuację finansową można opisywać wieloma wskaźnikami i przedstawiać jej wiele najróżniejszych aspektów. Najprostszym sposobem na ogólne określenie stanu ekonomicznego społeczeństwa jest zwyczajne zapytanie ludzi o ich opinię i na takie rozwiązanie zdecydowali się twórcy kwestionariusza. Poniższy wykres przedstawia odpowiedzi ankietowanych na pytanie: "Jak przy aktualnym dochodzie Pana(i) gospodarstwo domowe wiąże koniec z końcem?"

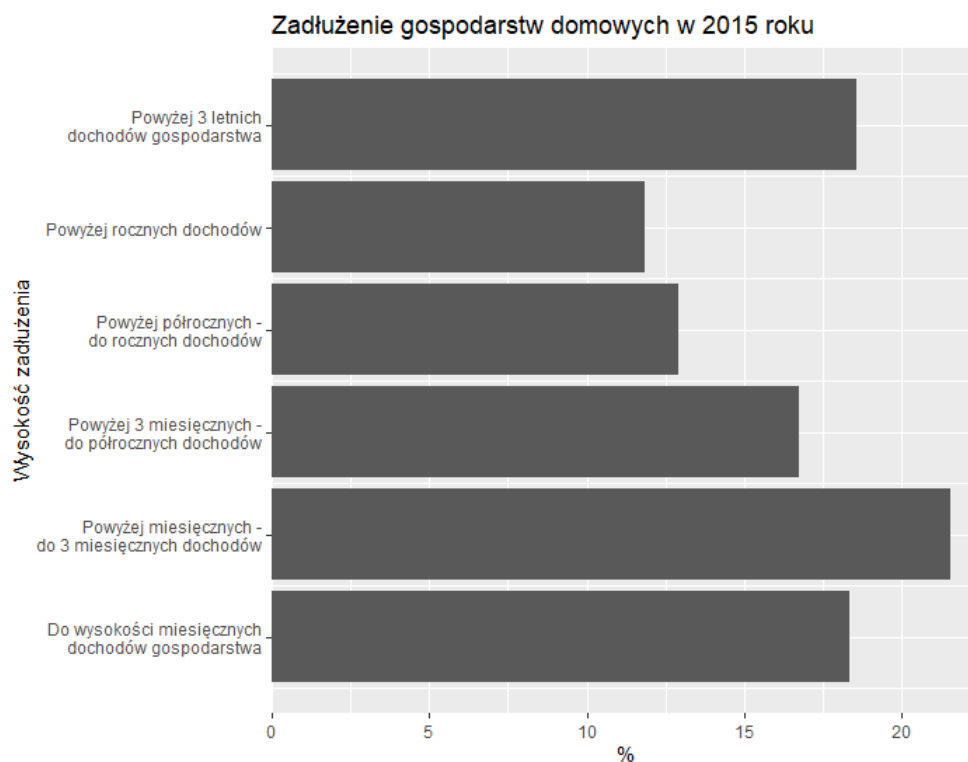
Wykres 4.1.1 : Ocena sytuacji finansowej gospodarstw domowych w 2015 roku

Ponad 10% badanych gospodarstw zaznaczyło odpowiedź "z wielkim trudem", co nie napawa optymizmem, jednak ogólne wrażenie nie jest bardzo negatywne. Aż co czwarty ankietowany odpowiedział "raczej łatwo", a najliczniejszą grupą są gospodarstwa, które radzą sobie z pewną trudnością. Ten wykres pokazuje, że w naszym społeczeństwie możemy mieć do czynienia z około 15-sto procentowym ubóstwem. Oczywiście nie możemy bazować jedynie na opiniach ankietowanych, które mogą być niemiernodajne, dlatego teraz przeanalizujemy dane liczbowe, które pomogą nam określić majątność Polaków. W pierwszej kolejności zajmiemy się sprawdzeniem, jakie oszczędności mają na swoich kontach badane gospodarstwa.

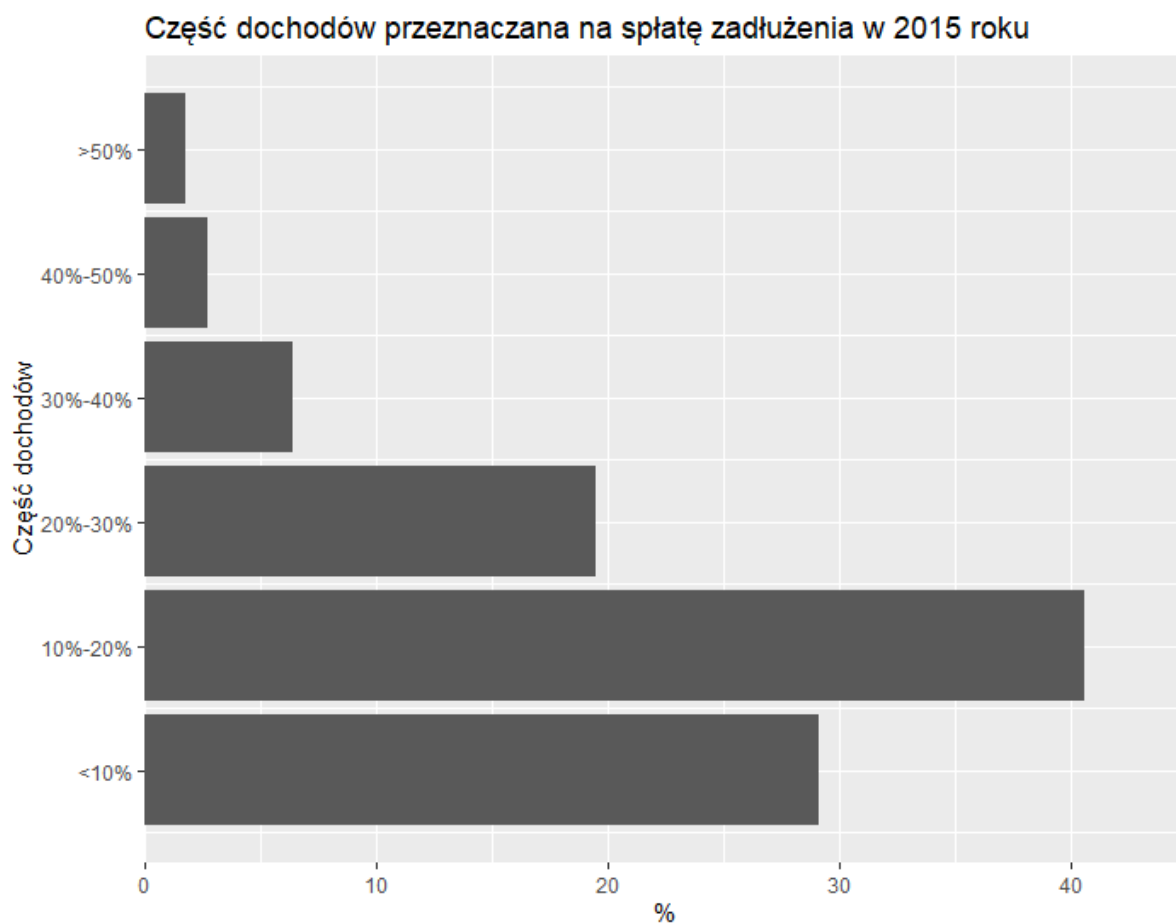
Wykres 4.1.2 : Oszczędności gospodarstw domowych

Dane te w sposób drastyczny obrazują, że Polacy mają problemy z gromadzeniem oszczędności i nie mają środków na "czarną godzinę". Zdecydowanie ponad połowa ankietowanych odpowiedziała, że pieniądze, które aktualnie posiadają nie odpowiadają nawet ich trzymiesięcznym dochodom. Trzeba pamiętać również, że dane te pochodzą z 2015 roku. Aktualnie, po roku pandemii i zamrożeniu gospodarki, sytuacja może wyglądać jeszcze gorzej. Skoro sytuacja dotycząca oszczędności wygląda tak źle, to spójrzmy jak duże zadłużenia mają poszczególne gospodarstwa.

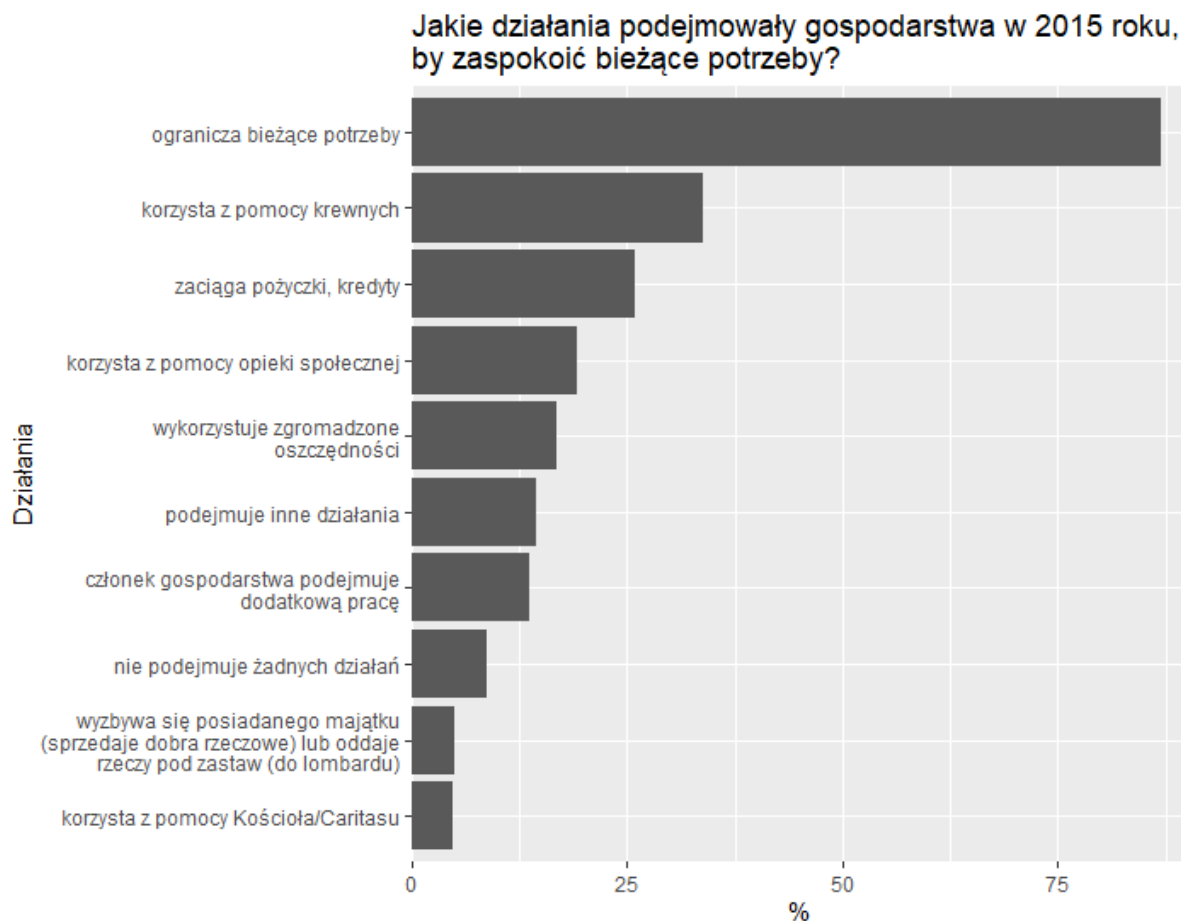
Wykres 4.1.3 : Stosunek zadłużenia do miesięcznych dochodów gospodarstw domowych

W tym przypadku rozkład odpowiedzi jest bardziej równomierny. Zdecydowanie niepokojące jest jednak, że prawie 20% gospodarstw nie byłoby w stanie spłacić swojego zadłużenia w ciągu 3 lat. Zaledwie 40% społeczeństwa posiada zaległości finansowe mniejsze niż ich 3 miesięczny dochód. To sugeruje, że Polacy są bardzo obciążeni finansowo. By potwierdzić tę tezę sprawdziliśmy, jaką część swoich dochodów ankietowani przeznaczają na spłatę zadłużenia.

Wykres 4.1.4 : Wydatki gospodarstw domowych na spłatę zadłużenia

Ten wykres nie potwierdził naszej tezy, że Polacy zmuszeni są do regularnego spłacania zadłużenia. Około 70% gospodarstw domowych nie przeznaczą na ten cel nawet 20% swoich dochodów. Z pewnością nie pomaga to w walce z długami i może skutkować większymi problemami finansowymi w przyszłości. W naszym społeczeństwie jest jednak mała grupa osób wydająca ponad połowę swoich zarobków na uregulowanie zaległości. Warto również zadać sobie pytanie, jakie działania podajmują ankietowani, żeby zaspokoić swoje bieżące potrzeby.

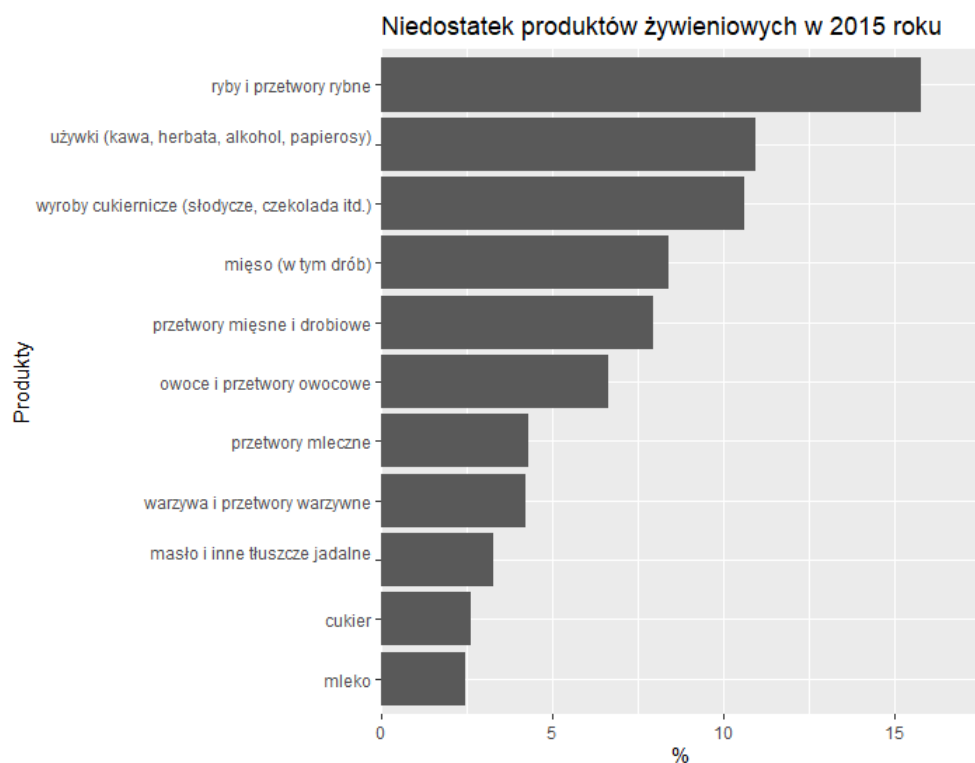

Wykres 4.1.5 : Działania członków gospodarstw domowych podejmowane w celu zaspokojenia bieżących potrzeb

Wyraźna większość gospodarstw domowych w przypadku problemów finansowych decyduje się na ograniczenie bieżących potrzeb, co wydaje się bardzo racjonalnym zachowaniem. Niestety aż co czwarty ankietowany bierze kredyt, by zaspokoić bieżące potrzeby, a to powiększa i tak duże zadłużenie. Tylko w około 13% gospodarstw ktoś podejmuje się dodatkowej pracy, by uregulować swoją sytuację finansową. Zdecydowanie częściej Polacy proszą o pomoc krewnych i opiekę społeczną.

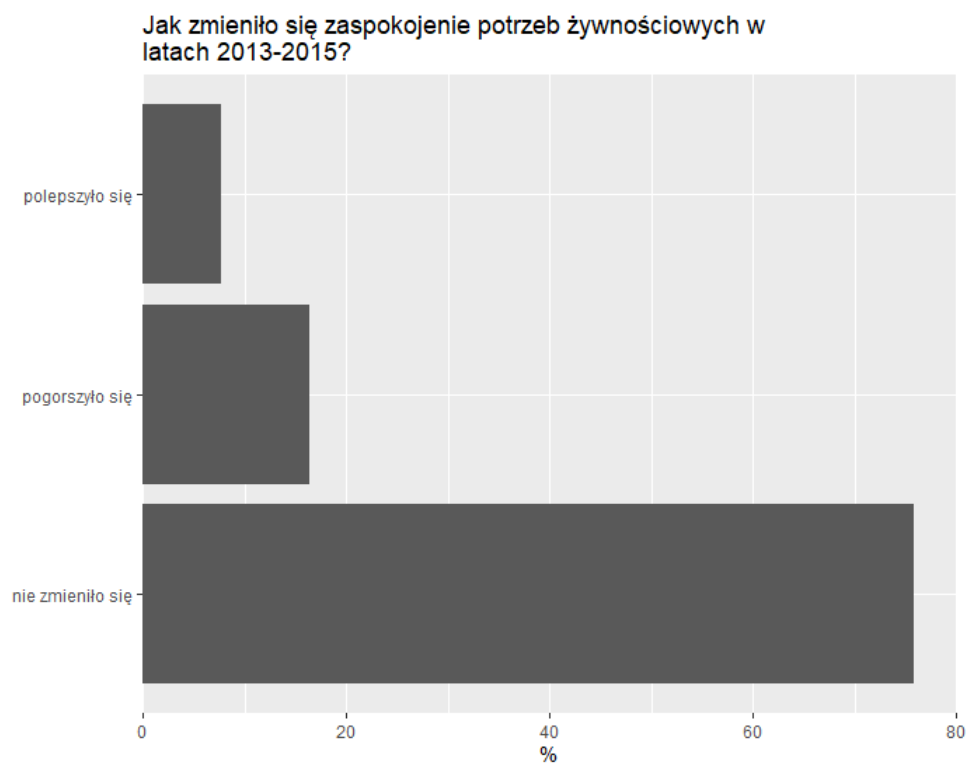
4.2 Niezaspokojenie potrzeb żywieniowych

Wniosek z poprzedniej podsekcji jest taki, że sytuacja finansowa sporej części Polaków nie wygląda najlepiej. To oczywiście znajduje swoje odbicie w warunkach ich życia. Braki w zaspokojeniu podstawowych potrzeb obejmują również kwestie żywieniowe. Przeanalizowaliśmy na jakie produkty spożywcze nie stać ankietowanych.

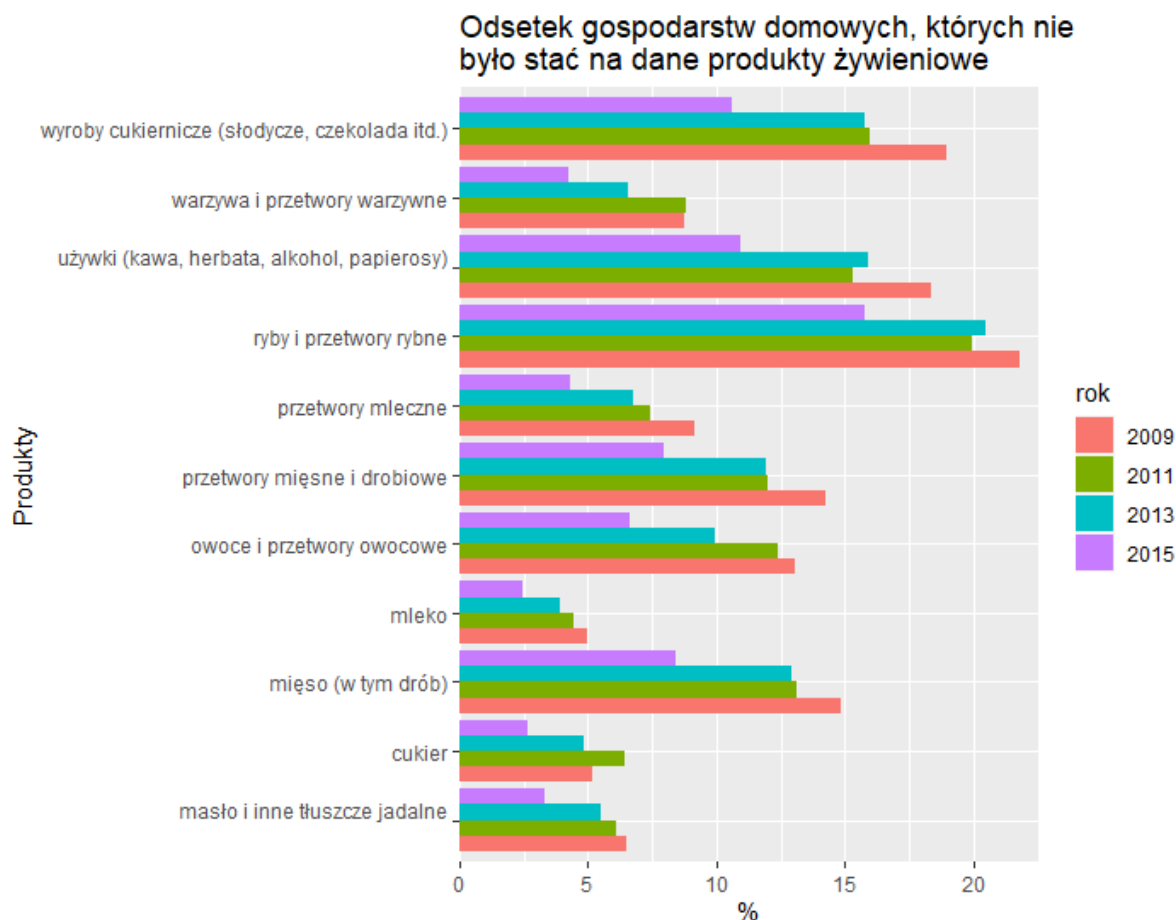
Wykres 4.2.1 : Porównanie zapotrzebowania na produkty spożywcze

Największe zapotrzebowanie jest na produkty rybne, ponieważ aż 16% ankietowanych deklaruje, że nie ma dla nich miejsca w domowym budżecie. W następnej kolejności gospodarstwa rezygnują z używek i wyrobów cukierniczych. Na szczęście grono osób, których nie stać na wyroby mleczne i warzywa, jest bardzo niewielkie. Teraz przyjrzyjmy się jak zmienia się sytuacja żywnościowa w Polsce. W pierwszej kolejności zajmiemy się opiniami ankietowanych.

Wykres 4.2.2 : Ocena zmiany zaspokojenia potrzeb żywnościowych przez członków gospodarstw domowych

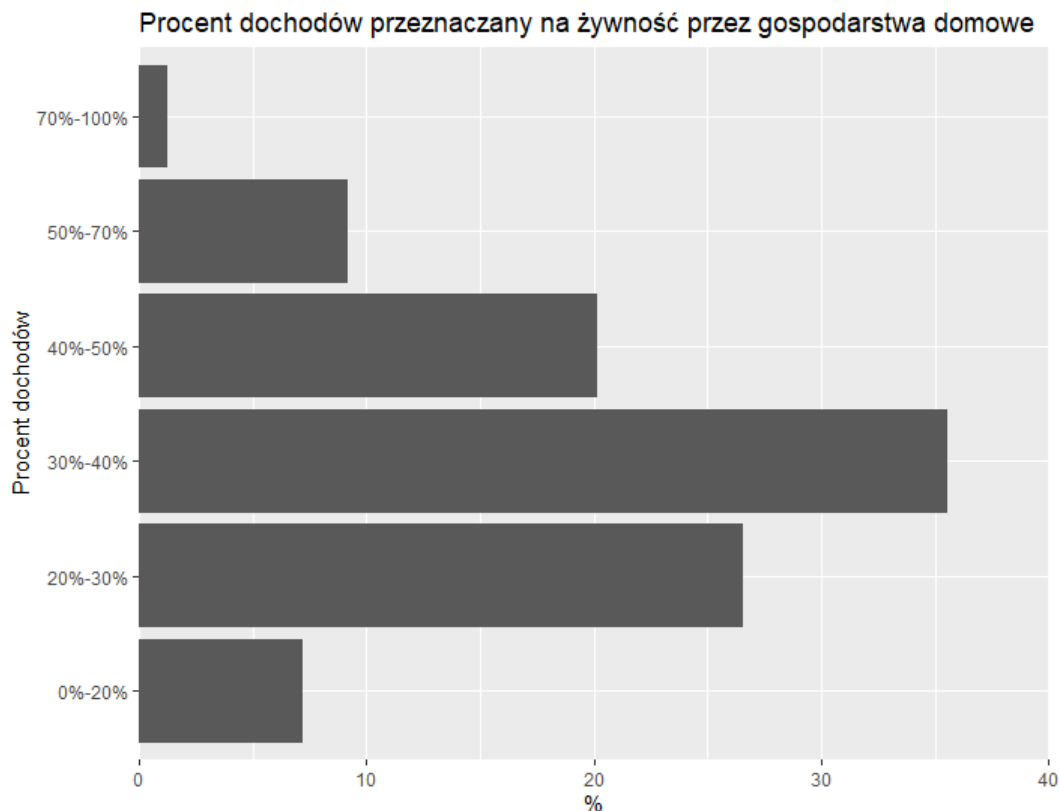
Jak widać, ankietowani nie oceniają pozytywnie zmian w latach 2013-2015. Zaledwie co czwarty zauważył jakiegokolwiek zmiany, z czego większość z nich oceniła je negatywnie. Teraz sprawdzimy dostępność poszczególnych produktów na przestrzeni lat.

Wykres 4.2.3 : Zmiana zaspokojenia potrzeb żywieniowych w latach 2009-2015

Wbrew temu co stwierdzili ankietowani, sytuacja żywieniowa w Polsce w latach 2009-2015 wyraźnie poprawiła się. Zapotrzebowanie na każdy z produktów zmniejszyło się. Zmianę szczególnie widać w przypadku mięsa i wyrobów cukierniczych, które goszczą na stołach w coraz większej części gospodarstw. Więcej osób może również pozwolić sobie na korzystanie z używek.

Skoro wiemy już jakie produkty kupują ankietowani, to warto jeszcze zadać sobie pytanie: jaką część swoich dochodów na nie przeznaczają?

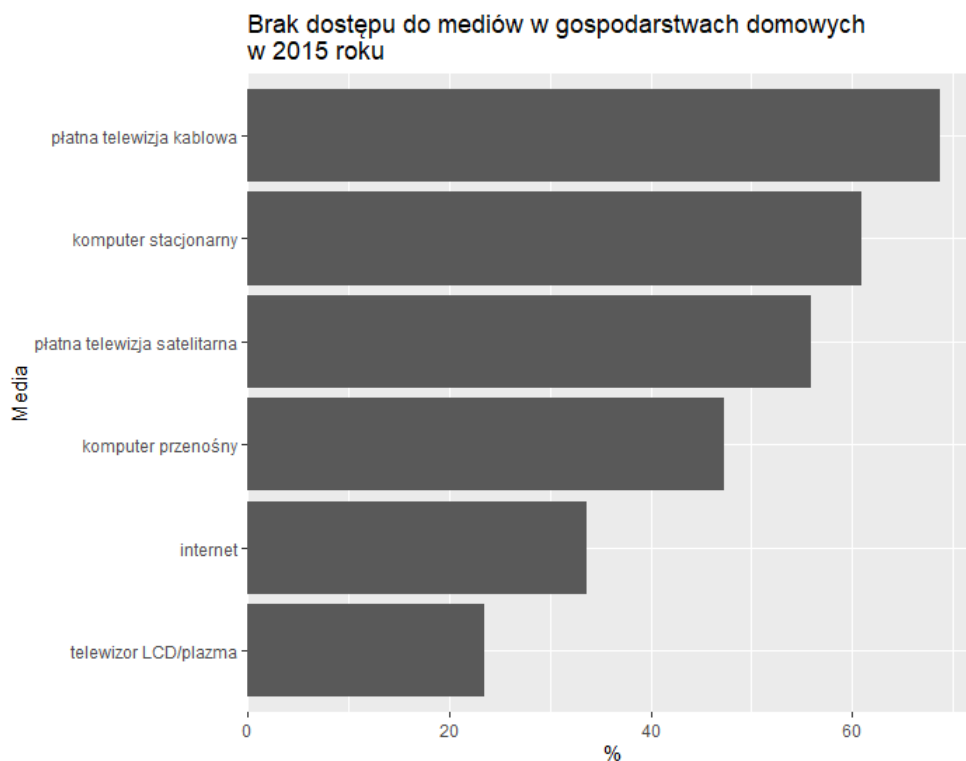

Wykres 4.2.4 : Wydatki na żywność w gospodarstwach domowych

Widzimy, że w naszym społeczeństwie jest grupa osób, która na żywność wydaje ponad 70% swoich dochodów. Większość gospodarstw przeznaczają na ten cel 20%-40% swojego budżetu. Jest to wydatek niezbędny do życia, który regularnie uszczupla finanse Polaków.

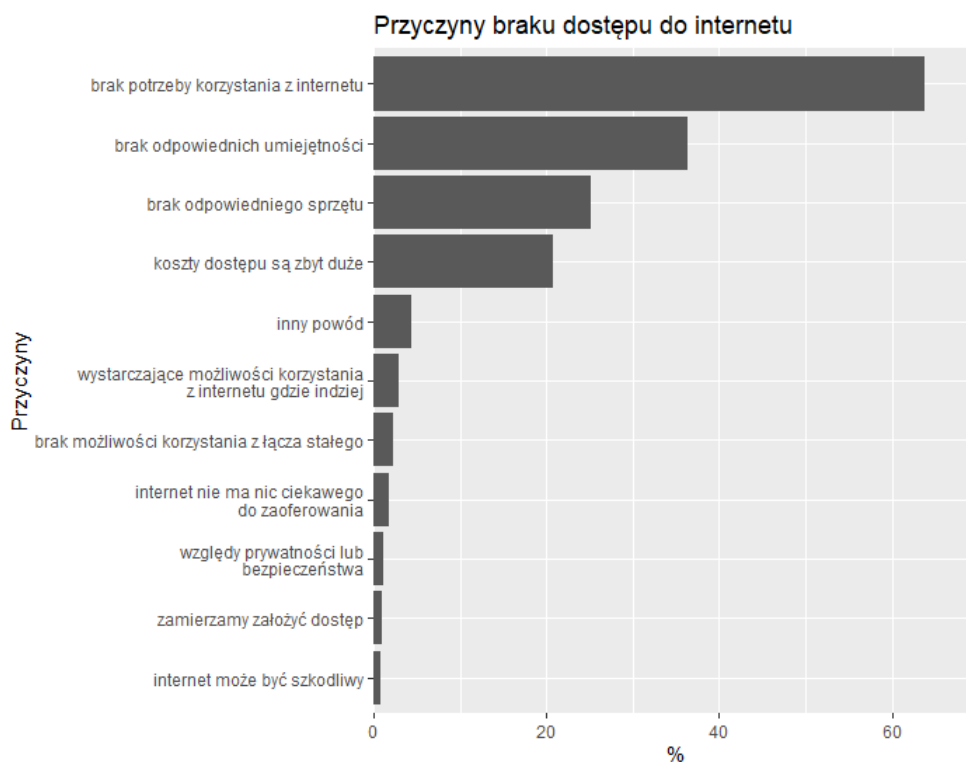
4.3 Dostęp do mediów

Żyjąc w XXI wieku jedną z podstawowych potrzeb jest również dostęp do mediów. Pandemia pokazała nam, że komputery są podstawowym narzędziem pracy, a brak dostępu do internetu jest jednym z najgroźniejszych wykluczeń społecznych. Dane, których używamy pochodzą z 2015 roku, zatem pokazują nam one jak nasz kraj był przygotowany na lockdown. Zapewne wiele z nich jest już nieaktualnych, ponieważ przez ostatni rok duża część społeczeństwa była zmuszona do zakupienia komputerów i zainstalowania szybszego internetu. Zobaczmy jaki odsetek gospodarstw domowych nie miał możliwości korzystania z wybranych mediów w roku 2015.

Wykres 4.3.1 : Porównanie dostępności wybranych mediów

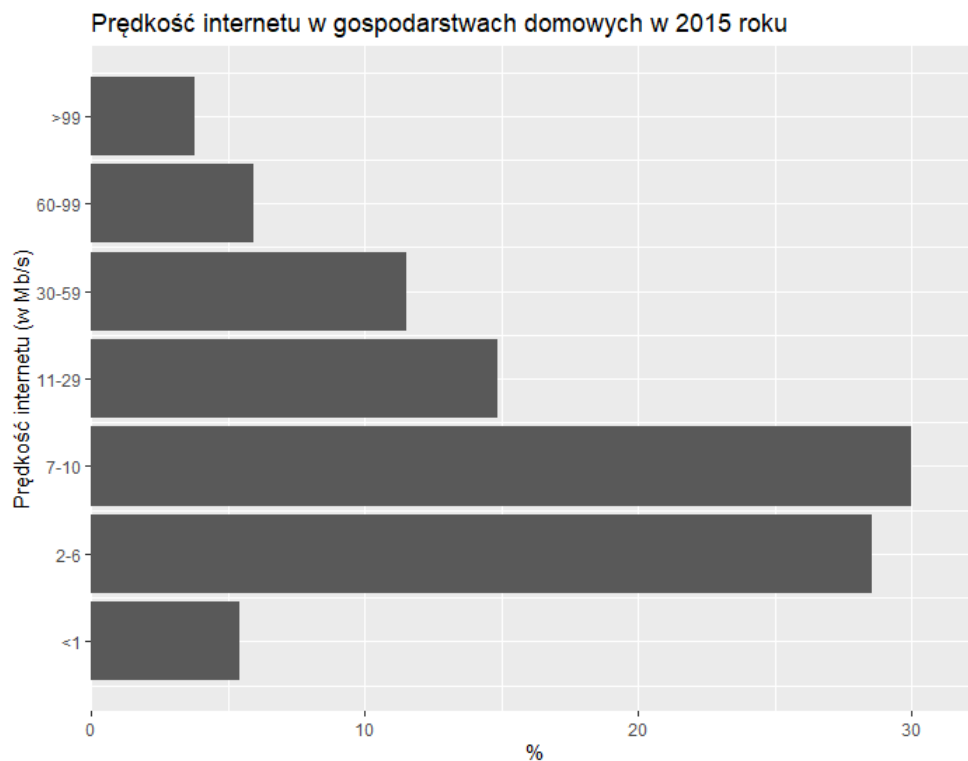
Widać, że Polacy rzadko korzystają z płatnej telewizji kablowej, a częściej wybierają telewizję satelitarną. Telewizor znajduje się w zdecydowanej większości domów. Bardziej preferują również laptopy niż komputery stacjonarne. Niepokojące jest, że aż co trzecie gospodarstwo nie miało dostępu do internetu. To w czasie pandemii mogło mieć wiele negatywnych skutków, takich jak brak możliwości nauki zdalnej lub brak kontaktu ze znajomymi. Sprawdziliśmy, czemu tak wiele osób nie wykupiło dostępu do internetu w roku 2015.

Wykres 4.3.2 : Badanie najpowszechniejszych powodów braku dostępu do internetu

Okazuje się, że większość z tych osób po prostu nie miało potrzeby korzystania z internetu. To, jak już napisałem powyżej, zapewne zmieniło się w ostatnim czasie. Niepokojące jest to, że spora część społeczeństwa nie umie korzystać z internetu. Niewiele osób uważa jednak, że internet jest szkodliwy, dlatego istnieje spora szansa na to, że grono internautów będzie się powiększać.

Osoby posiadające dostęp do internetu zostały zapytane o prędkość internetu, z którego korzystają.

Wykres 4.3.3 : Porównanie prędkości internetu

Jak widać, prędkość internetu w polskich domach jest całkiem dobra. Zaledwie w około 5% z nich prędkość łącza jest mniejsza niż 1Mb/s, a w około 10% prędkość internetu przekracza 60Mb/s. Można z tego wywnioskować, że komfort korzystania z usług internetowych w ankietowanych gospodarstwach jest wysoki.

5 Wnioski

Niepełnosprawność jest poważnym powodem wykluczenia społecznego, co widać niemal w każdym ze zbadanych aspektów. Odbija się negatywnie na subiektywnej ocenie jakości życia oraz ma wpływ na to, w jaki sposób dotknięte nią osoby patrzą na swoją przyszłość. Wiąże się także z poważnymi problemami w sferze kontaktów międzyludzkich, które nie są w żaden sposób zawinionie przez osoby z niepełnosprawnością, a w większości przez społeczne uprzedzenia, co jest wyjątkowo przykrym aspektem zmagania się z trudnościami, które niepełnosprawność niesie.

Mimo swojego wpływu na wykluczenie społeczne, bezrobocie okazuje się nie wpływać na samo życie społeczne w takim stopniu jak sądziliśmy. Z pewnością wywiera ono jednak ogromny wpływ na poglądy polityczne ludzi niepracujących. Mało zaskakującym okazało się zatem, że partie takie jak Prawo i Sprawiedliwość, mające w programie wiele obietnic pomocy socjalnej, cieszą się wśród tej grupy społecznej większym poparciem. Ciekawym odkryciem okazał się również stosunek bezrobotnych do opieki zdrowotnej i podejście do własnego zdrowia, gdzie to osoby bezrobotne były średnio bardziej zadowolone z ich stanu bardziej niż osoby pracujące.

Diagnoza społeczna pokazała jakie problemy materialne mają polskie gospodarstwa domowe. Z pewnością jednym z nich jest brak większych oszczędności i ogromne zadłużenie prawie 20% społeczeństwa. Problemy finansowe i konieczność ograniczania swoich bieżących potrzeb sprawiają, że ankietowani na stałą rezygnują z niektórych produktów spożywczych, najczęściej z ryb, używek i wyrobów cukierniczych. Dostępność do nich jednak regularnie poprawia się, co napawa optymizmem. Kolejnym problemem jest wykluczenie telekomunikacyjne (w tym brak dostępu do internetu), lecz jest duża szansa, że sytuacja w tym sektorze poprawiła się w ciągu ostatnich 6 lat.

6 Bibliografia

- [1] Czapiński J., Panek T. *Diagnoza Społeczna* (2000-2015), <http://www.diagnoza.com/>
- [2] Strona internetowa Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych, <http://niepelnosprawni.gov.pl/>